

МОГУЋНОСТИ УКЉУЧИВАЊА СТУДЕНАТА У ИСТРАЖИВАЧКИ И НАУЧНИ РАД НА ПОДРУЧЈУ НП „БИОГРАДСКА ГОРА“

Биоградско језеро, најинтересантнији објекат НП „Биоградска гора“, никога не може оставити равнодушним када се макар једном нађе на његовим обалама. То није само случај са посетиоцима туристима, већ и са стручним и научним радницима који у све већем броју прихватају очуваност природе у овом рају као непроцјењиву вриједност. Није било стручног мишљења о Биоградској гори које није завршило констатацијом да има пуно необрађених података које би требало истражити и публиковати, како би потпуна истина или бар њен већи део био доступан јавности. Ако су посетиоци који на Биоградску гору гледају са становишта лако доступног објекта ненарушене природе у праву, јер се овакви објекти ретко срећу на дохват руке, онда су и научни радници у праву када тврде да је Биоградска гора недовољно истражена. Без обзира на разлоге, којих има на претек и већина је оправдана, чињеница је да је до сада Биоградска гора, посебно Језеро, неправедно потиснута у други план иза осталих природних вредности у широј околини. Ентузијазам стручњака и правих љубитеља природе, којих на срећу има, допринели су да се о Биоградској гори, као о ретком објекту нетакнуте природе, може чути и у иностранству у разговорима о природним реткостима.

Све је ово био разлог да се, у низу решења која се предлажу с циљем да се Биоградска гора боље презентира јавности, у овом раду размотри могућност укључивања младих, пре свега

* Др Стеван Дожић, доцент, Шумарски факултет у Београду, Кнеза Вишеслава 1.

студената, у поједине фазе обраде појединих делова сложене мозаике вредности овог објекта.

У свим плановима упознавања студената неколико струка (шумара, биолога, фармацеута и туризмолога) ретко се може наћи иједан овакав објекат, мада се често у оквиру стручних екскурзија или практичне наставе поред њега пролази. Ако је до сада недостатак пута или пратећих објеката био разлог томе, то се сада тешко прихвата. Сигурно је да се будућим стручњацима ових струка на једном месту може приказати низ примера везаних за њихов будући рад, али и више од тога. Они се на овом месту могу без посебног убеђивања и пропаганде осведочити да још постоје очувана и вредна места којима треба тежити.

Вероватно је да би у садњањој ситуацији било тешко организовати посебне програме за студенте на Биоградској гори, али се они могу укључити у сада важећи програм намењен обичним туристима. Сматрамо да би и то био велики резултат у односу на тренутну ситуацију.

(Остале погодности и могућности које би се могле користити на овом месту нису предмет овог рада и о њима ће вероватно бити речи у осталим радовима на Симпозијуму).

У току једнодневнег или дводневнег борава студенти би овде имали прилику да се упознају са основама екологије „у живо“ као ни на једном другом месту. Из тог разлога би се исплатило организовати долазак и боравак студената на Биоградској гори. Скромни смештајни капацитети у непосредној околини, Мојковац и Колашин, не би требало да представљају препреку за овакве програме.

Овај вид упознавања младих, будућих стручњака, требало би организовано спровести од стране Националног парка и заинтересованих факултета у земљи и иностранству.

Други вид, онај коме овде посвећујемо више пажње, огледао би се у конкретном ангажовању младих, надарених ентузијаста, пре свега студената, који би се укључивали у постојеће програме и делове програма који се тренутно спроводе на подручју Биоградске горе.

Једна од тешкоћа у остваривању низа програма на подручју Националног парка је недостатак сарадника у конкретним пословима. Истраживачи знају колико је тешко наћи заинтересованог сарадника, на лицу места, за низ послова од којих не морају сви бити стручни, али се, као што је то овде случај, морају обављати савесно. Ту спадају послови на осматрањима, контроли рада инструмената, фигурантски послови, помоћ у преношењу опреме, део рада на узимању узорака и све оно за што је потребно посебно ангажовати радну снагу које овде практично нема. Сигурно нема истраживача који се барем једном није суочио са овим проблемом, не само на овом подручју. Када је у питању овако значајан објекат, онда то стварно представља проблем.

У оквиру сарадње Шумарског факултета из Београда, Института за водопривреду ерозионих подручја, садашњег Одсека за заштиту од ерозије, постигнути су на овом пољу значајни резултати. У два маха, током лета 1986. и 1988, организован је на Биоградском језеру боравак и рад студената — истраживача, из клуба Млади истраживачи са Шумарског факултета у Београду. Према раније припремљеном и усвојеном Програму истраживања, обављено је снимање дна Биоградског језера и урађена „Студија морфологије дна Биоградског језера“ која је предата на коришћење Националном парку. Студија је завршена током 1987, а предата је на коришћење 1988. године. Током 1988. обављено је снимање слива Ивановог потока, експерименталног слива у коме се налази хидролошка станица Завода за заштиту природе и Шумарског факултета. Подаци са ове акције још нису обрађени и планира се да све буде готово до краја ове године.

У раду је узело учешћа неколико студената са Шумарског факултета, два студента са Природноматематичког факултета и два дипломирана инжењера, асистенти на Шумарском факултету у Београду и на Институту за шумарство и дрвну индустрију СР Србије из Београда.

Рад је обављен под стручним надзором чланова Катедре за мелиорације Шумарског факултета, др Стевана Дожиха и др Ратка Кадовића.

Средства за рад обезбједили су СИЗ Биоградска гора и Катедра за мелиорације.

Постигнут је завидан резултат у истраживању морфологије дна Биоградског језера, податак који до сада није био познат стручној јавности.

Какво је стварно искуство остварено овом акцијом?

Израђена студија је само једна од вредности овако планираног и оствареног рада. Сигурно је да ће Студија омогућити даља истраживања на степену еродибилности слива Биоградске реке и омогућиће и други низ истраживања. Жеља нам је да овде представимо и друге вредности остварене овим радом.

Упознавање са Националним парком: прва и можда најзначајнија ствар коју су могли да остваре млади ентузијастички. Познато је да су студенти — истраживачи својим кодексом обавезни да пре свега редовни студенти, да су постигли успех на студијама и да су са успехом прошли припреме за рад на терену. Група која је ангажована на Биоградском језеру испуњавала је све ове услове. Из поштовања према уложеном труду, напомињемо да је једна од колегиница била најбољи студент свих генерација (после дипломирања радила као сарадник у Истраживачкој станици у Петници код Ваљева), да су две студенткиње после одлично урађених дипломских радова стипендисти Универзитета на последипломским студијама и да су и после дипломирања учествовале у акцији као инжењери, да су дипломира-

ле и да су пристајале на све услове поновног одласка на акције у Националном парку. Ангажовани асистенти су такође узели учешћа у раду потпуно равноправно и сви су заједно радили на свим пословима везаним за истраживање (један детаљ: дипломирани инжењер је носио геодетску летву иако је био стручни руководилац и један од организатора свих акција на територији СР Србије).

После обављених акција сви учесници прихватају да поново дођу на крају радну акцију у којој би се радило на уређењу делова који су оштећени или побољшању услова у ауто-кампу.

Та везаност студената — истраживача за објекат на Биоградској гори, која се огледа у несебичном залагању, један је од видова поштовања према његовим вредностима и то је остварено пре свега упознавањем у току рада на Језеру.

Друго искуство, ништа мање значајно од претходног, било је упознавање студената са тешкоћама везаним за истраживачки рад, као и потреба да се на овом објекту и даље ради. Млади истраживачи, поготово у почетним фазама, немају праву представу о томе какве их све тешкоће очекују у раду.

То што су се, и поред тога што им на првој акцији научног карактера није било нимало лако, ипак одлучили да наставе да се интерсеују за науку, доказ је да су и поред искушења пристали на све будуће услове. Томе је, сигурни смо, допринео и амбијент Биоградске горе.

Током разговора са учесницима акција сви су студенти — истраживачи изразили спремност да обављају истраживачке и друге послове на овом подручју, и то пре свега због тога што се ради о Биоградском језеру.

Једна од вредности остварених током ангажовања младих на Биоградском језеру била је и спремност да се у оквиру рада планинарског друштва на Шумарском факултету организује акција на подизању планинарског дома на погодној локацији у Националном парку „Биоградска гора“. Ово је, можда, најбољи доказ колико је овај крај у стању да одушеви и трајно веже посетиоце када га боље упознају.

Какве су стварне могућности за остваривање ових активности на подручју Биоградске горе?

Досадашње активности студената и наставника, не само са Београдског него и са осталих факултета, уз свесрдну помоћ Управе Националног парка Биоградска гора, показали су да има реалних могућности да се овај вид сарадње настави и у будуће.

Предлог је да се организовано припремају групе студената за рад на подручју Националног парка и то систематски током целе године. Услови за ово постоје, јер постоји организован истраживачки рад на већини факултета у земљи. Потребно је само покренути иницијативу и резултати се могу очекивати. Такође је неопходно придржавати се неких основних начела која карактеришу истраживачке акције, о чему ће касније бити више речи.

Практично би се овај предлог спроводио тако што би се током године организовало дежурство појединаца или групе за рад на истраживачким пословима у Националном парку. Уколико се у току неког периода та истраживања не би вршила, ово би се svelo на „пасивно дежурство“ у месту становања. У време лета или истражиачке сезоне, која је различита за различита истраживања, дежурство би било стварно и студенти би све време проводили на лицу места.

Уколико би се у неком периоду показало да нема потребе за дужим боравком групе или појединаца на терену, дежурство би се лако могло прекидати. Такође би дежурни студенти — истраживачи могли активно учествовати у помоћи око вођења група на објектима, с обзиром да већина студената познаје стране језике.

Такође постоји могућност да студенти-истраживачи, у недостатку потребе за испомоћ, могу обављати сопствене послове везане за посебне програме или свој индивидуални рад при чему се укључује и могућност израде дипломских радова.

Основни услови које би требало пружити студентима су смештај и помоћ у исхрани на терену.

За смештај студената — истраживача већ постоје услови у једној од зграда на Биоградском језеру у оквиру ауто-кампа. Уз минимална улагања овај се објекат може оспособити за дужи сталан боравак. Током ранијих ангажовања студената — истраживача овај објекат је већ коришћен и показао се задовољавајућим.

Помоћ у исхрани би била једина ставка која би теретила организатора ангажовања студената — истраживача и састојала би се или у организовању исхране на лицу места или у организовању доношења хране из неког од радничких ресторана у Мојковцу или у Колашину. Ово је једно од осетљивијих питања, јер ако се препусти да се студенти — истраживачи сами брину о набавци и припреми хране, онда је то велики губитак времена које се може корисније употребити. Услови за смјештај и исхрану нису идеални по овом предлогу, али су подношљиви и студенти — истраживачи су са њима сагласни.

Материјалне трошкове за исхрану студената као и превоз до Биоградског језера или неког другог места у Националном парку сносио би организатор истраживања.

То би био један од видова уштеде средстава потребних за истраживања разне врсте, што није без значаја у садашњим приликама и потребама за наставком рада на обради Биоградске горе.

Мада је у садашњем тренутку тешко предложити овакав начин ангажовања сарадника који би водили студенте — истраживаче, остајемо при томе да би сав рад око организације, припрема, спровођења рада на терену и обраде података — требало да остане на добровољној основи.

Мишљења смо да би и то такође допринело популарисању вредности и лепотама Биоградске горе, јер је добровољни рад једна од гаранција да се ради од свег срца. Биоградска гора то у сваком случају заслужује.